

הוא עוסק בערבים. כל חברי-הכנסת האלה ממפ"ם, ד"ר צוקר ואחרים, כל הזמן יש להם בזה-בזה מלחמות בעניין הערבי. פגעו בזה, פגעו באותו מכלי לשאול את עצמם למקורו של העניין. הרי העם הזה, ביסודו של דבר, עומד בפני אויב, ואי-אפשר להכחיש שזה אויב, שרוצה להשמיד אותנו. והשמאל אינו עוסק בגורל היהודי. הוא עוסק בגורל הערבי. באתי ב־1972 ואמרתי שצריך לפנות את השטחים באופן חד-צדדי. הייתי בודר כאריה בערבה. **אתה וליבוובין.**

מפ"ם לא היתה איתי, שום גורם לא היה איתי, לא יונים ולא שום-דבר. רק בשלב יותר מאוחר היה בן-גוריון ולבנו וכו'. אבל עד היום

בדיוק אותם סכומים שהיא כליך מערער עליהם לגבי סטוקהולם או לגבי רוסיה. היא מוכרחה להקציב אותם על-מנת להגיע לאיזה מידה של איזון.

לכן: היו שינויים מכריעים בדמותו של האדם כתוצאה מההיסטוריה של 70 השנים האחרונות, כתוצאה מהמאבקים הגדולים האלה שהתקיימו.

אנחנו עכשיו בעצם נכנסים לתקופה של רגיעה. אפשר להגיד בעצם שהשלימה הביאה את הטריף לביתה, ועכשיו הם כולם משתרכים בתוך השממה, כרי לעכל, ואחר-כך כרי לישון, ושוב לעכל, באמת לרגוע על ההישג, על הכיבוש.

לאט-לאט ההישג הזה נשחק, והם יצטרכו לעמוד לפני תמורות חדשות. המין האנושי אינו מתפתח רק באופן אבולוציוני. חלק בלתי-נפרד מהאבולוציה זה הרבולוציה, זה ההתפרצויות הרבולוציוניות.

שוכחים מה עולה האבולוציה, מה עולה הקיפאון, מה עולה העמידה במקום, מה זה אומר למין האנושי, לאיזה מלחמות זה הביא, לאיזה קורבנות ואיזה שואות. זה מאבק בלתי-פוסק, מאבק-דמים, על שינוי פני האדם, שהוא בעצמו מחפש אותו. הוא בעצמו לא הגיע בשום אופן, בשום פנים, בשום מיסטר ובשום סיסטמה, לא הגיע היום לסיפוקו.

מסורתי. היא גם כן ביורוקרטית. היא לא יכולה לוותר על כל הנכסים שהסוציאליזם יצר, האיגוד המרכזי וחברת-הרווחה. חברת-הרווחה היא כיום חלק בלתי-אמצעי בכל מיסטר, בכל מערכת חברתית.

● נוצרה סינטיזה?

אני חושב שאנחנו רחוקים מאוד מסינטיזה. מכיוון שהניגודיות היא עדיין נוראית. יש לך 30 מיליון אנשים בארצות-הברית שחיים ללא קורת-גג, ללא חינוך. ומיליונים כאלה בכראויל ובעולם השלישי, וכל מה שהולך עם זה. אתה לא יכול לומר שאנחנו עומדים בסינטיזה. אנחנו עומדים במצבים שהסיסטמות

לריגישות של בידרות, ובעצם פני חוסר-פרספקטיבה. חוסר-דרך. אלה הם שני הדור. אלה הביקושים שלו.

אני לא יכול לומר שזה כליך חדש בשבילי. שאני לא עברתי על כל הגילגולים האלה, מכיוון שההתחנות שלנו עם הקומור ניום ועם סטאלין והפרידה שלנו ממנו היתה באותה מידה כואבת, אותה הרגשה שהתיי-תמנו.

כי מה היה? חם מאוד להישען על עוצמה כזאת שהולכת לגאול את המידה-האנושית, שכבר שליש המידה-האנושית חי תחת הרגל הארום, והולך לבנות חברה חדשה. היה חם מאוד, גם לחיות בפריביליטיזם קטנה, כשיש לך גב גדול כזה.

היום אין לך על מה להצביע, אין לך רגל, אין לך על מה להצביע כמו-ל. אתה מוכרח להצוב הכל מעצמך.

ואו כמובן הקיבוץ, אחרי שלושה-ארבעה דורות, זה לא מה שהיה קיים קודם. בימים אלה מדברים אצלנו — ולא רק אצלנו — על קיצוב החשמל לחשבון החדר, מעבר לנורמה ממוצעת השווה לכל. עכשיו יעברו שליש האישי. יש המגמה הזאת של „הפרטה“, להעביר ככל האפשר יותר מהתקציבים הכלליים לתקציבים האישיים. אז אומרים שזה סוף העולם, או סוף הקומונה, כפי שאמרו כשהכנסנו את הקומקום או טלל ווייזה, כשהכנסנו את הרדיו והלינה המשותפת.

אני חושב שאלו התפתחויות מאור-מאור חיוביות, יצירתיות. אבל הן בהחלט סוטות מעיקרון אחר, מכריע, שהיה לנו: אמונה באדם.

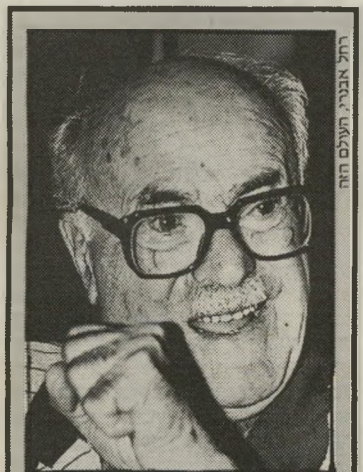
הם עכשיו מחליפים את האמונה האבסורד לזוית האדם בתקנות, במיגבלות, בסייגים, באותו האדם „כבדו וחשדו“ — אני לא יודע אם „כבדו“ נשאר, „חשדו“ בוודאי. זאת אומרת שהחברה היא הרבה פחות הומוגנית, זו דרך הטבע, ארבעה דורות, אלה התפתחויות חדשות.

ותוסיף לזה את המציאות המיוחדת שלנו, מה זה עושה, מה זה יו"ש, שהם בית-הספר לילדים בני 18-19...

● האם היית מסכים להכללה שהי קומוניזם והסוציאליזם האמינו שני תן לשנות את טבעי-האדם, ושהת מוטטות של התורות האלה נובעת מכך שאת טבעי-האדם אי-אפשר לשנות?

טבעי-האדם משתנה, ומשתנה ללא הפסק: האדם של המאה ה-20 והמאה ה-21 או של המאה ה-18 — זה איבנו אותו היצור! כל הריבוע של טבעי-האדם הוא מופך. אין דבר כזה, טבע שנכון לכל הדורות, לכל הזמנים. זה דבר לגמרי מנוון, לגמרי אורתודוכסי, אנטי-מדעי ואנטי-היסטורי בכלל. צורקים אלה שאמרו שהרגע הזה שגני מרבר איתך לא דומה לרגע שלאחריו. אני כרגע לא אותו האדם שהייה בעוד חצי שעה. אין דבר כזה, „טבעי-האדם“. יש תרבויות, ויש נהגים, המושגים את יחסי של אדם לרעהו בחיפושיו אחרי תשובה איך לבנות את-חיו.

אנחנו צריכים להודות בזה — לא בווינגטון ולא בטוקיו ולא בסטוקהולם, ובווריא ובוריא וכו' כמסקוה, מצאו את הלי שובה איך לבנות חברה במיטגרות פוליטיות, דמוקרטיות, חברתיות, אנושיות, שיש בהן הכל — יש בהן שיווי-מירבי, יש בהן ערי כיות מסורתיות, יש בהן יצירתיות, יש בהן פרי נסה יש בהן כלכלה, יש בהן שלום-עולם. אדם לא הצליח ליצור לעצמו אף מיטגרת אחת כזאת. כל המיטגרות שלו, למיניהן, הן חלולות ומחוללות במשברים אידוק. הדמוקרטיה היום נאכלת על-ידי הביורוקרטיה, ככל אתר ואתר. הכלכלה הקפיטליסטית-טיט-כניכול אינה קפיטליסטית בשום הקשר

יחזקאל רבין, העולם הזה

שאלה: אתה עדיין בעד נסיגה חדי-צדדית? תשובה: יותר מאי-פעם! אני שואל את עצמי מהי-כן האיולת הזו של ה-מדינאים, שאינם רואים-מה כליך תמוה בהחל-טה לקבוע לעצמך את-גבולותיך, להשתחרר מ-הלחץ?

העניין הזה קיים. מחפשים שלום, מחפשים שיעופאת יתן לנו שלום, אפילו מבלי שנדבר איתו, אפילו מבלי שנשאל אותו, אפילו שלא יתנו בו. אבל יחד עם זה אנחנו נשכח, ונשלוט בו בכוח, וכל האנשים עוסקים בזה. זו השתתה עמוקה מאוד של דור, של חברה, והאנשים שצריכים לצאת זה האנשים הכריזמטיים, הכי פחות כשירים לשאת בעו"מ הזה.

● איך אתה מסביר את המחדל הפנימי הזה של השמאל, אייהיבולת של השמאל לתת תשובה? לדעתי זו לא תופעה חדשה. אני חושב שאחרות-העבודה היתה לה איזון סימביוזה, או פשרה פוליטית, בין בעיית הקנאות וביטחון-החיים וביטחון-המדינה לבין הקונספציה היתר-רחבה של חיים עם הסכנה שלנו. אני חושב שהשמאל כל הזמן משאיר את בעיות-הביטחון, שהן רגישות, שהן בליבו של כל יהודי, ולא יועיל שום דבר — הנהגה הזו שנוקד באוטובוס, ופועל-הבניין הזה שנרצח על הבניין על-ידי חברו שעבד איתו — אלה דברים שאי-אפשר לעבור עליהם לסדר-היום, הם נכנסים לנישמתו של העם. והשמאל בכלל מתעלם מהדברים האלה. הוא מתעלם מן הנקודה הזאת, והשאיר את הרבר הזה לימין. הימין טוען לביטחון, הוא טוען

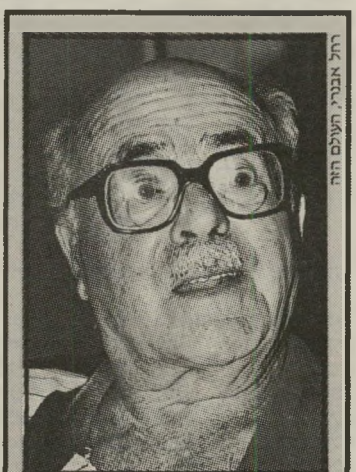
● הפסקתי אותך כשהתחלת לדבר על הצעירים בעזה. האם אתה חושב שבני-הקיבוצים עומדים ב-מיבחן הזה טוב יותר מהאחרים?

בלי שום ספק. עומדים גם כש-בוכים ויורים! זה מדרגה. יכולים הצניקאים לחזק על זה, ויעיתונאים ואמצעי-התקשורת צוחקים מזה. על זה אפשר לומר מה שהאנגלים אומרים על הצבאיות. מה ואת הצבאיות — זה הצד השני של חיפוש-אמת, של חרטה מצפונית, שמחפשים תשובה. מי שבוכה על חייו ועל מעשיו שנכפים עליו הוא באמת מאבד את הפרצוף האנושי. ומזה יש איזושהי תיקווה לעתיד.

אבל אני לא רוצה בשום פנים ואופן לעשות לעצמנו חיים קלים. אנחנו נמצאים במשבר לאומי ממדרגה ראשונה. אם בערך 50% מהאוכלוסיה יכולים ללכת מהליכוה, משמרי, משילנסקי ועד בכלל ועד גוש אמונים והרב לווינגר, מאות אלפים יכולים ללכת אחרי הבאבא-סאלי ואחרי הרשב"א, והרב אליהו, או התמונה היא קריטית ביותר. יש המון שאלות שהלב חושש לגלות לפה.

מבחינה הסטורית חוזרת השאלה: האם העם היהודי מסוגל לבנות לעצמו מדינה, ולהיות חברה ממלכתית השולטת על עצמה, הבונה את עצמה לפי כוחה? אני לא מדבר לפי הנוסחות האלה של עם סגולה, לא על זה מדובר. מדובר על הישרדות. אם גוף הולה חדל מלהרגיש שהוא חולה, אין לו חום, הוא לא חש כאבים — אז הוא בדרך החוצה. החברה הישראלית בחלקה נכנסה לתוך מסלול אומלל ומסוכן, והילדים שלנו הם קורבנות של התפתחות הזאת. הם עדיין לא מצאו בעצמם כוח להתמודד עם הדבר הזה, כי עדיין לא יכולים לומר שעניין הביטחון זה דבר מלאכותי, שעניין האיבה כלפי מדינת-ישראל זה דבר מלאכותי, שנסכנת-הקיום של מדינת-ישראל זה בכלל המצאה של פסי-מיסטיקה. כל זה קיים, ובתוך זה אתה צריך לסלול לעצמך דרך אנושית גם לעצמך, וגם לחיים יחד עם השכנים, כשהעולם כולו מאוגד נגדך.

אני חושב שהשמאל הישראלי נחל פה מפלה גדולה, וממשיך לחנול מפלות גדולות. **● איך אתה מסביר את זה? מה מקור הבלתי-אפשרות?** זה לא דבר כליך ייחודי. הוא נחל מפלות גדולות בכל חלקי-העולם, משום שהוא פה התברג באופן פרוכסאלי על גורל הערבים.

יחזקאל רבין, העולם הזה

שאלה: מדינת ישראל במשבר? תשובה: השאלה ההיס-טורית חוזרת. האם העם היהודי בכלל מסוגל לבי-נות לעצמו מדינה? מדוי-בר על הישרדות. אם גוף אינו מרגיש שהוא חולה, אין לו חום, אז הוא בדרך להתמוטטות.

האלה, הגדולות, הן במצב של השתחררות מההתקשות, והן מצרפות לעצמן אידאות חדשות, ניסויים חדשים, כרי לעמוד במיבחן, כרי להישרד. יש מאבק הישרדות בכל המיטגרים בעיר-לם. בוש בא אחרי רגן, וזו אותה המפילה, אך בוש כבר צריך להשתחרר מהרבה מושגים של רגן, בכל הנוגע לתקציבים, להקצבות לעזרה סוציאלית, לביטחון, מילחמת-כוכבים, ומיל-יוני אמריקאים רוחקים וצועקים חמס. דמוקריטים מכים את הרפובליקאים בכל מער-תביחיות, למרות שהם מפסידים בבחירות לנשיאות. היתה תרומה מכרעת של הסוציאליזם ב-60'70 השנים האחרונות לשינוי פני החברה, לשינוי דמותו של האדם, לשינוי המושגים שלו, שלא היו קיימים קודם. אני זוכר — הייתי מזכיר מועצת פועלי תל-אביב ב-1936/1938 — התנגללו פועלי לים והגנשים שלהם ברחובות, במטה בית-כרנה. אנחנו סיפקנו להם כוסיטה ופרוסת-לחם ביום. זה היה כמעט מחצית מפועלי תל-אביב. חיו ברעב, לא מטאפורי. זה יתכן היות? זה לא יתכן בשום מקום שבעולם. אני לא מדבר על האלמנטים של העולם השלישי, שטרם התגבשו. בשום מקום לא יתכן. אז החברה הקאפיטליסטית מוכרחה להקציב